

ĠMAJRU U L-KAROZZI

Kien għalaqhom is-sebghin sena Ġmajru tal-Aħmar u kien qalibhom biċċa sewwa, imma jekk tistaqsih kemm iġhodd, malajr kien iġhidlek li sa jagħlaq erba' għexieren. Kien jaħdem fir-raba', imma minn xi sentejn l'hawn telaq ix-xogħol, wella r-raba' kollu u ngabar id-dar jiekol l-erba' ħabbiet li faddal bl-għaraq u x-xeraq.

Għalkemm xiħ, kien nadif qisu xammiema. Qalziet u sidrija tal-lānkè, xogħol ta' Malta, u qmis bajda tal-imrejjaq b'għonq kbir imxaqleb fuq is-sidrija bħaż-żgħażaġħ tal-lum. Raġel sewwa kemm tridu, "jaħraq dinek" qatt ma tisimġħu iġhid, dhuli, qalbu f'fidu jaqbeż għal kullhadd. Għialhekk kull hadd kien iħobbu. Ix-xjuħ kienu jfittxuh biex iqattgħu siegħa flimkien jiħaddtu fuq l-imġhoddi; iż-żgħażaġħ, meta ma jkol-lhomx x'jagħimlu, ma kenux jiddejjqu jisimġħuh, bla ma jmeruh, ifaħħar iż-żmien l-imġhoddi. Għax, cos, Ġmajru, bħax-xjuħ kollha ta' qablu, minn għalih l-imġhoddi kien l-aħjar żmien. Dak kien żmien! Xogħol kemm trid u ħajja rħisa.

Ir-raba' jati bir-rfus. L-uċuħ ma jithassru qatt. Il-matmura dejjem mimlija. Il-bhejjem ma jkorru qatt. Mal-bejgħ il-flus. U l-barka f'kollox. U l-lum m'hawnx ħilief għaks. L-uċuħ jew imiSSHom il-mell, jew ma ssibx tbiegħihom. Haddiem għoli nar; tmur taqla' wiehed iġħinek jumejn tordom qisek mort għand avukat, trid qabda flus biex tħallsu. Is-sid iġħolli r-raba', u l-qbiela trid thallasha minn għewwa. Hekk kien jaħseb Ġmajru.

Darba kif kien minsub fuq l-għatba ta' daru, jgħaddi minn hemm Wistin il-Qerqni ħabib tiegħu tal-qalb, li kien xellifhom is-sittin.

"X'hemm Wist?" qal Ġmajru, "strieħ ftit hawn."

"Ġejj mill-Baqqari", wiegħeb Wistin; "kien hawn wiehed ried jixtri xi erbāt iħmiel silla, u mort nurih tiegħi."

"Fteħimtu?" qallu Ġmajru.

"U xi fteħimna, fteħimna!" wiegħeb ftit imsaħħan Wistin; "tlabtu tmintax irbiegħi l-ħemel, u tani żewġ xelini, anqas ħabba iżjed ma ried jatini. Silla bħal dik, safra bħad-deheb, nadifa, marbuta kbir, biex jiġi jatik żewġ xelini! anqas bi tmintax irbiegħi mħi mħallsa!"

"Eħ! dawn l-imberkin ta' karozzi ġiebu saħta f'Malta", qal Ġmajru, kelma, kelma qisu x'imħallef jaqra s-sentenza. "Il-karozzi għarrquna. Kull fejn tmur ma tis rāx ħilief żarżir u titwit ta' karozzi. Il-bhejjem naqsu għal kollox. Tal-karozzini għoddhom żarmaw kollha. Il-burdnari jonqsu kulljum. Saħan-sitra tal-barriera bdew iġorru l-ġebel bil-karozzi! U l-karozzi ġbin, ma jeklux silla. Is-silla tibqa ma' wiċċna biex nitfgħuha taħt saqajn il-bhejjem jew inbegħuha b'irħis."

"Mela xinhu!" qabeż iġħid Wistin, u barra minn dan, ma tistāx issuq bhima. Karozzi minn hawn, karozzi minn hemm; issa reġġa' lura, issa żomm mal-ħajt, issa l-bhima tonfor. Darba nkun ġejj minn tas-Sies b'dak il-mohor li kont xtrajt minn għand Baskal il-Lajs. Kif nasal ħdejn ir-razzett ta' ħatni, insib karozza daqs bastiment quddiem. "Ma smajtnix indoqq?" beda jgħajjat b'ħanġra daqshieħ miftuħa dak li jsuq il-karozza. "Huwa int xħin tiġi fuqi għandek iddoqq?" qbiżt għidtlu jien." "Reġġa' lura qiegħed inġħidlek, jew insuq fuqek u naqsmek bil-karettun b'kollox."

"Li kont jien, kont neħodlu n-numru," qabeż qatagħlu kliemu Ġmajru.

"U hekk kont sa nagħmel jiena wkoll," qallu Wistin, "imma jien in-numri ma nagħrafhomx. Biex ma ntawwalx ilsieni u ma nikserx għonqi, għax ħassejt demmi jxegħibni għalih, kelli bil-qalb it-tajba nreġġa' lura. Jiena' u nreġġa', il-mohor iħaxkinni mal-ħajt, uaħbat il-qasba ta' sieqi u, ja sidi, indum saħar intabbab u ma nistāx nīmxi fuqha."

"U jien," qal Ġmajru bi tnehida misluta minn qiegħ qalbu,

ma tiftakarx xi ġrali b'dik l-erġa? Jien sejjer għal xogħli miexi mal-ħajt il-ħajt bl-erġa quddiem. Fid-daqqa u l-ħin tigi karozza minn warajja ddoqq iddoqq. L-erġa nafret, beżgħet, riedet taħrab, tqabba saqajha mal-ħajt biex taqbeż ġol-għalqa; il-ħajt kien imżakkar, taqa' selħa u tiksrilha saqajha t-tnejn ta' quddiem. Il-biki tani, naraha miħħuta fl-art quddiem. Li kelli biex, dak il-ħin kont nagħmel in-nar fuq tal-karozza. Fejn taf kemm kienet għaqlija. Konna għadna kemm xtrajnieha mill-Imtaħleb..." U x-xwejjah Ġmajru mesah b'wiċċ idu żewġ demgħat li qabżulhu fuq haddejh. Inbagħad b'leħen sħiħ u mimli qal:

"Jien sa nagħlaq erba' għexieren, u qatt ma rkibt f'karozza, u jekk il-Bambin jislifni mitt sena oħra għomor f'karozza ma nirkeb qatt u qatt."

"U anqas jien", qabeż malajr malajr Wistin"; jien f'ħajti kollha darba rkibt fuqhom. Għamnewwel silfi genninni biex immorru tal-Mellieħa, u billi kont ilni qatigħi ma mmur, tħaj-jart. Irkibna l-karozza, raddejt is-salib, tu...tu...tu, sħaba trab, u f'kemm ilni ngħidlek wasalna l-Mellieħa. X'rajt fit-triq ma nafx, jew, biex ingħid is-sewwa, ma rajt xejn. Dak ir-raba' saqwi jgħaxxqek, dawk is-swieni u dawk l-oqsma jħaddru bil-ħxejjex..., xejn ma rajt. Kont sa ngħid lil tal-karozza jmexxi qajl qajl, imma silfi sikkitni. Ngħidlek li għelejt għax mort, u xhin fil-għaxija rġajt dħalt id-dar għamilt salib għal wiċċi li f'karozzi ma nirkeb qatt."

"Tagħmel sewwa; il-karozzi ma għandekx xi tridhom; il-karozzi ġiebu saħta fuqna. U kif jista' jkun," u hawn Ġmajru ressaq fomm u ma' wiċċ Wistin, donnu ma jrid li l-arja tisma' l-kliem li sa jgħid," u kif jista' jkun li karozza bħal dawk, b'għoxrin ruħ ġo fiha, timxi weħidha b'xejn? Għalkemm, iddawwar daqsxejn ta' rōta, u timxi u tieqaf u tilwi u terġa lura kif trid int. Jiena, ngħidhielek kif inħossha, jħassbuni ħazin. Qabel ma neħilsu minnhom, ma nerggħux naraw il-barka ta' Alla fuqna. Taf x'kien igħidli missieri, Alla jaħfirli, u missieri kien jaf x'igħid għax minn tfulitu dejjem madwar Dun Feliċ, ruħ tajba ma għandniex iehor bħalu, mela missieri kien igħidli: Ibni għad jiġi żmien li n-nies itiru bla ġwienah u l-karozzi jimxu bla żwiemel u fuq Malta taqa' ħsara kbira.

"U hekk hu", qabeż igħid Wistin, li kien qiegħed jisimgħu b'għajnejh imberrqa; "hekk hu. Fiex ġejna, x'wahda din! u fiex għad naslu ma nafux. Nitolbu 'l Alla jzomm idejh fuqna."

U ż-żewġt iħbieb infirdu, moħħom ireden fuq raba', silla, bħejjem u karozzi.